

Lezing Symposium 'Doeners in de kerk' door Laurens Snoek (docent godsdienst)

13 november 2013

Laten denkers meer doeners worden

Inleidende vragen:

Wie van u zegt:

'Ik ben een echte doener'?

'Ik ben meer een doener dan een denker'?

'Ik ben meer een denker dan een doener'?

'Ik ben een echte denker'?

Is deze groep eigenlijk wel geschikt om over 'doeners in de kerk' te spreken? Is het terecht dat een denker hier komt vertellen hoe 'wij' om moeten gaan met 'doeners'?

Daarom een vraag aan de doeners:

- Wat waardeert u positief aan de denkers in uw gemeente?
- Waaraan ergert u zich het meest bij hen?
- Wat zou u graag van de denkers in de gemeente willen?
- Zijn uw antwoorden ook de antwoorden van de meeste andere doeners?

Nu een vraag aan de denkers:

- Wat trekt u zich aan van de dingen die deze doener zei?
- Waarom juist dit?

1) Structuur van de lezing

- 2) Vragen bij ons denkkader
- 3) Perspectiefrijke bijbels-theologisch kader
 - a) De maatstaven van het Koninkrijk van God
 - b) De behoeften van het lichaam
- 4) Kenmerken van doeners
 - a) Inhoudelijk gezagsgetrouw
 - b) Weinig woorden nodig
 - c) Behoefte aan beelden en kernen
 - d) Geen ballast en wel humor
 - e) De wens om snel aan de slag te gaan
- 5) Beschamende en bemoedigende boodschap van de Bergrede

2) Vragen bij ons denkkader

De aanduiding 'doeners in de kerk' is diffuus. Over wie hebben we het precies? Mede daardoor voelen wij ons ongemakkelijk als we ons geroepen voelen om na te denken over 'het probleem van de doeners'. En daarmee hebben we de volgende vraag: 'Hebben wij het recht om zo over onze medegemeenteleden te spreken en te denken?' Wiens probleem is het eigenlijk? Hebben de doeners een probleem omdat zij minder lezen en discussiëren? Of hebben de denkers een probleem?

Is het verder waar dat denkers geroepen worden om strategieën te bedenken om doeners beter te bereiken? Hebben denkers dan een hogere rang?

Nog zo'n vraag. Wij vinden het allemaal belangrijk dat onze jongeren elke dag Bijbellezen en dat ze naar de vereniging komen en actief meedoen met catechisatie, en we breken ons het hoofd erover hoe we ze zover krijgen. Maar is het waar dat al die jongeren met twee rechterhanden en een hoofd met weinig letters dat moeten? Vraagt God dat van ze? Of mogen zij het van Hem doen met de woorden die ze zondags in de kerk meekrijgen? Hoeveel vmbo-ers zijn er niet die jarenlang getobd hebben met het aanleren van lezen, er nooit plezier in hebben kunnen krijgen en daarom ook bijna nooit een boek zullen pakken? En dan krijgen ze van de geletterde medegemeenteleden het beschuldigende idee mee: Eigenlijk zou jij hetzelfde moeten doen als wij...

Ik zie Magda voor me zitten, toen ze vertelde dat ze zo verlangde naar God en ik haar dringend had aangeraden elke dag een stukje te lezen: 'Meneer, ik vind de Bijbel zo moeilijk! En ik ben nog dyslectisch ook!' Ik schaamde me, maar voelde me wel geholpen toen ze zei: 'Daarom vind ik het altijd fijn als u de eerste minuten van de les even over een Bijbeltekst praat.'

'Ja maar,' zeggen wij dan, 'de Heere Jezus zegt: Onderzoek de Schriften!' Maar staat dat er echt? In Johannes 5 is de Heere Jezus in discussie met hooggeleerde Bijbelkenners, de Schriftgeleerden. Tegen hén zegt Hij: 'Jullie geloven niet dat Ik de Gezondene van de Vader ben? Onderzoek de Schriften maar, je denkt toch dat je daar het eeuwige leven mee verdient? Nou, die Schriften zijn het die van Mij getuigen.'

Met deze vragen wil ik de probleemstelling van dit symposium niet wegschuiven. Want iedere serieuze catecheet en verenigingsleider heeft er de eeuwen door mee geworsteld: Hoe houd ik die doener erbij? Het gaat me nu alleen om de vraag: Klopt ons denkkader wel? En zo niet, dan moeten we dat eerst aanpakken. Pas daarna is er ruimte voor realistische perspectieven.

3) Perspectiefrijk bijbels kader

Gelukkig biedt de Bijbel ons een rijk perspectief voor doeners en denkers in de kerk én voor hun onderlinge verhouding. Graag haal ik twee begrippen voor het voetlicht:

a) De maatstaven van het Koninkrijk van God

Als wij het Onze Vader bidden, sluiten we af met de woorden: 'Want Uw is het Koninkrijk...' Gelukkig is Gods Koninkrijk niet even groot of klein als de kerk. De hele Bijbel door spreekt God over Zichzelf als de God van hemel en aarde, als de God van de gehele aardbodem, als de God Die alles beheerst en Wiens Koningschap onbegrensd en oneindig is. Hij is Schepper en Eigenaar van alle dingen. Hij heeft het voor het zeggen in de kerk én in de fabriek, in het gezin én in de samenleving. Wat zou het erg zijn als het anders was! Als God alleen betrokken zou zijn op de geestelijke werkelijkheid van het bevindelijk leven, als Hij Zich alleen maar liet dienen in de kerk en in het persoonlijk en gemeenschappelijk gebed. Hoe moeilijk wordt het dan om de dingen van het dagelijks leven te betrekken op God en Zijn regering. 'Ik werk wel, maar in Gods Koninkrijk gaat het om iets anders.' 'Ik doe wel mijn best voor mijn diploma, maar eigenlijk gaat het maar om één ding, ergens in een andere wereld.' Door Gods koningschap zo te beperken, nodigen we jongeren uit om in twee werelden te gaan leven. Vooral de doeners. Want hoeveel zin heeft hun dagelijks bezig zijn in het licht van Gods Koninkrijk? Een auto repareren, een muurtje metselen, gehandicapten verzorgen, sporten, konijnen fokken, huiswerk maken, waar doe je het voor als dat naar jouw idee in Gods ogen niet van belang is?

De Bijbel spreekt anders. Neem alleen al Psalm 50:10 en 11: 'Al het gedierte des wouds is Mijn, de beesten op duizend bergen. Ik ken al het gevogelte der bergen en het wild de velds is bij Mij.' Dus ook de duiven en konijnen van een van mijn mentorleerlingen, die elke dag minstens een uur met zijn beesten, nee, met Góds beesten bezig is.

'Uw is het Koninkrijk, Heere,' belijden we, 'van U is het koningschap over alle dingen'. Góds beslist wie welke gaven en taken heeft en wie welke levensweg gaat. Dus dieren verzorgen is werk in Gods Koninkrijk, net zo goed als catechisatie geven. Koffie schenken bij een bruiloft is werk in Gods Koninkrijk, net zo goed als het bijwonen van een kerkenraadsvergadering. Een brommer repareren is God dienen, net zo goed als het vervullen van een lectoraat. Het schilderen van de schuur en het stage lopen in een verzorgingstehuis is

God dienen, net zo goed als het leiden van de huisgodsdienst of het zingen van een cantate van Bach. Als we het maar voor Hém doen!

Dit zet ons erbij stil dat in Gods Koninkrijk of onder Gods koningschap andere maatstaven gelden dan wij vaak hanteren, ook in de kerk. Gelukkig voor de doeners meet en rekt onze grote Koning anders. Bij Hem is groot klein en klein groot: een aanhankelijk kind is het voorbeeld voor een grote apostel (Mt. 18:2). Bij Hem is hoog laag en laag hoog. Wie slaaf is voor zijn broeder, heeft de hoogste rang (Joh. 13:14). In Zijn Koninkrijk is veel weinig en weinig veel: twee penningen vanuit het hart zijn meer dan tienduizend euro van je rijkdom (Luk. 21:3). Eén beker water uitgereikt in de Naam van de Heere Jezus is voor Hem reden om ons straks welkom te heten in Gods Vaderhuis (Matth. 25:34-35).

Wat zouden we onze doeners een grote dienst bewijzen als we vaker zouden voorleven en bespreken wat de praktische consequenties zijn van Gods allesomvattende koningschap!

Wat geven de wonderlijke maatstaven van Gods koninkrijk ook de denkers in de kerk, die zo kunnen tobben en discussiëren en vergaderen om die doeners erbij te krijgen, een machtig perspectief. Vaak staan we bij al die inspanningen om ons heen te kijken, zoals de Prediker om zich heen keek. Alles heeft hij uitgeprobeerd. Voor van alles heeft hij moeite gedaan. Maar wat voor zin bleek het te hebben? Niets! Alles is toch tijdelijk? Iedereen gaat toch dood? Onze inspanningen staan toch niet in verhouding tot wat ze opleveren? Het is toch allemaal ijdelheid, absurditeit? Nee, dat is het niet, want God kijkt anders. Hij zegt (Pred. 12:14): 'Ik vind al jouw inspanningen zo waardevol dat Ik ze zelfs in het oordeel breng!'

Conclusie: er komt perspectief voor doeners in de kerk als zij samen met de denkers denken en handelen vanuit de maatstaven van Gods koninkrijk.

b) De behoeften van het lichaam

Het Onze Vader is ons voorgezegd door onze Heere, Jezus Christus. En Hij is door de Vader geschonken als Hoofd van de gemeente. Dat betekent dat Hij de gemeente aanstuurt en dat Hij de eindverantwoordelijke is voor alles wat in de gemeente gebeurt. Ziet u uw eigen gemeente voor u? Jézus is de eindverantwoordelijke voor al die doeners. Dat zijn niet de denkers!

Wij weten allemaal hoe belangrijk wij ons lichaam vinden. Daar kijken we naar met heel speciale ogen. Zo ook Jezus. Hij ziet Zijn gemeente (1 Kor. 12) als een lichaam, als een gemeenschap, waarin geen enkel lid gemist kan worden. Grote en kleine organen, sterke en zwakke delen, ze zijn allemaal nodig met al hun verschillende gaven. In Christus' oog is de denker niet belangrijker dan de doener, is het kind niet meer dan de volwassene, de ambtsdrager niet hoger in rang dan het dooplid. In Zijn oog geven intelligentie en taalbeheersing de een geen voorsprong op de ander. Hij ziet een lichaam, Zijn lichaam, en Hij heeft ze allen hartelijk lief. Het gebed van het driejarige kind: 'Heere, wilt u papa een nieuw hart geven?' is evenveel waard als de bewogen woordenstroom van die goedgebekte ambtsdrager. Het schrobben van het groepje dat een keer per jaar de moed en de wil opbrengt om de kerk schoon te maken, is Hem evenveel waard als de joviale jeugdwerkleider die zo goed met jongeren om kan gaan. Als we het maar doen voor Hém!

Laten wij als doeners en als denkers meer met de ogen van ons Hoofd naar de gemeente en naar elkaar kijken. Wat een perspectief is er dan voor de doeners! Die hoeven in ieder geval geen denkers te worden of zich als denkers te gaan gedragen.

4) Kenmerken van doeners

Wellicht kunnen we dit alles nog concreter bij het thema van deze dag en daarmee bij de vraag naar een adequate overdracht van de boodschap aan doeners, brengen door enkele kenmerken van doeners te benoemen.

a) Inhoudelijk gezagsgetrouw

Opvallend aan veel doeners, in ieder geval aan doeners die, zoals wij zeggen, een 'lager' niveau hebben, is dat zij inhoudelijk gezagsgetrouw zijn. Ik bedoel niet dat ze altijd gehoorzaam zijn, want dat zijn ze vaak niet. Maar als het gaat om de boodschap van een Bijbelgedeelte, dan laten ze zich meestal gezeggen. 'De

dominee heeft ervoor gestudeerd, die zal het wel weten.' Een paar weken geleden kreeg ik van een Facebookvriend een mailtje met deze inhoud: 'Wat een gedoe hè met die HSV?' Ik reageerde: 'Ja, werd al die energie die nu in die discussies gestoken wordt, maar beter besteed!' Toen was zijn reactie: 'Droevig, hoeveel mensen binnen de gereformeerde gemeenten de HSV gebruiken, terwijl men er vanaf de kansel en in de Saambinder duidelijk genoeg over geweest is'...

En hoeveel gemeenten hebben niet het profiel van die PKN-gemeente ergens in het westen van het land die ik nu voor me zie? Een kleine groep eenvoudige mensen die nooit een kwaad woord zal zeggen van hun dominee, hem zelfs zo op handen dragen dat hij wel eens denkt: 'Ik wou dat ik eens kritiek op mijn preken kreeg!' Veel doeners kunnen nog op gezag van een ander geloven...

b) Weinig woorden nodig

Veel doeners hebben de neiging om bij de woordenstroom van een denker, die allerlei nuances aanbrengt en zijwegen bewandelt, te zeggen: 'Zeg nou maar gewoon hoe het is!' Veel doeners hebben blijkbaar iets van hoogbegaafden: die hebben ook aan een paar woorden genoeg om een probleem te doorzien en dan is dat probleem niet interessant meer. Deze kwaliteit overrompelde mij toen ik vorig jaar in een groep dertienjarige vmbo-ers Jozua 24:14 en 15 voorlas met de vraag: 'Wat bedoelt Jozua precies met het 'Kiest u heden?'' Er schoten onmiddellijk vijf vingers omhoog en alle vijf de jongeren verwoordden in één zin de bedoelde inhoud.

Zulke doeners roepen in gedachten hoe de hoofdman over honderd uit Kapernaüm overkomt. 'Spreek slechts één woord, Heere, en mijn knecht zal genezen zijn.' Hij was zelf gewend weinig woorden te gebruiken. 'Ga!' zei hij tegen zijn ondergeschikte, en die ging. En Jezus stelt hem, een echte doener, ten voorbeeld. Waarom zouden wij duizend woorden gebruiken als God en onze hoorder aan één woord genoeg hebben?

Punt van vervolgebzinning en training: op toon Bijbellezen en beknopt formuleren! Deze lezing bevat hopelijk voorbeelden.

c) Behoeft aan beelden en kernen

Voor veel doeners is ook kenmerkend dat zij concreet en weinig abstract denken. Zonder voorbeelden uit het dagelijks leven en zonder beelden begrijpen ze veel theologische onderwerpen niet of zien ze er het belang niet van in. Het is heel zinvol je als opvoeder of leidinggevende of ambtsdrager te oefenen in beeldend spreken. Eén suggestie: Stel consequent bij een Bijbelwoord of een theologisch begrip de vraag: 'Wat zie ik voor me?' en vertel de doeners dat.

Die oefening zal ons enorm helpen om vast te stellen wat nu echt de kernen van het christelijk geloof zijn. En als iets ons in de onzekere toekomst van de kerk in Nederland zal helpen en bij elkaar zal brengen, dan is het dat wel.

Punten van vervolgebzinning en van training: spreken in beelden over kernen!

d) Geen ballast en wel humor

De oefening in beeldend spreken over kernen zal er ook voor zorgen dat we onze doeners minder ballast meegeven. Veel denkers in de kerk hebben, ook in kerkbodeartikelen en gevoelige, publieke discussies, de neiging om te starten bij het negatieve van een ander. 'Er zijn tegenwoordig zoveel mensen die denken dat ze Jezus zomaar kunnen aannemen...' Of: 'Misschien denk jij dat ..., maar eigenlijk klopt dat niet want...' Of: 'Ik maak me ernstig bezorgd over...'

Voor de meeste doeners is deze negatieve informatie een grote hindernis om daarna de positieve boodschap nog te kunnen ontvangen. Soms is het onvermijdelijk, maar we helpen ze veel meer door alleen of vooral te vertellen hoe het wel is. En bij de meeste denkers werkt het precies hetzelfde.

Wat komt er, als we ons richten op de kernen van ons geloof en niet meer denken vanuit de kritiek op een ander, veel ruimte voor zelfrelativering en dus voor humor. En als er iets is wat onze doeners ontvankelijk maakt voor de boodschap dan is het humor, al is het in de vorm van lompe grappen. Toen ik aan mijn mentorgroep, 4 Havo, advies vroeg voor deze lezing, zei Bert: 'Laat de dominee een keer met rollen snoep gaan gooien!' Achter dit onuitvoerbaar idee zit de behoefte aan verfrissende en ontspannende humor, waardoor het ernstige en het zware draaglijk wordt en het hart ontvankelijker. Wat moet het een bevrijding zijn als wij, minuscuul groepje verdeelde christenen, onszelf en onze eigenheden wat minder serieus zouden nemen!

Een goed begaanbare weg naar die heilzame zelfrelativering is dit: besteed in de prediking, op de verenigingen en in het gezinsgebed veel aandacht aan de wereldwijde kerk, in het bijzonder de vervolgte kerk.

e) De wens om snel aan de slag te gaan

Veel doeners hebben de wens om na uitleg of een vertelling snel aan de slag te gaan. Vorig jaar sprak ik in een tweede klas vmbo tijdens de eerste godsdienstles over de vraag hoe wij in een goede verhouding tot God kunnen komen. Enkele maanden later kwam ik erop terug en begon ik het te herhalen. 'Dat hebt u al gezegd, meneer, aan het begin van het jaar.' 'Maar wat herinner je je daar dan van?' vroeg ik verbaasd. Toen zei Janine: 'U zei toen dat je via de Heere Jezus moet bidden. Dat ben ik gaan doen. En vanaf toen merkte ik, als ik ging bidden, dat God er is.' Wat moet de Heere Jezus toch een vreugde vinden in zulke eenvoudige, praktische jongeren die 'gewoon' doen wat Hij zegt!

Daarom: we kunnen een JV-avond besteden aan een Bijbelstudie over de echte godsdienst, namelijk 'weduwen en wezen bezoeken in hun verdrukking.' We kunnen ook beginnen met gebed en vijf minuten spreken over dat woord en vervolgens bij weduwen op bezoek gaan.

We kunnen een hele catechisatieles praten over de verdrukte kerk. We kunnen in diezelfde tijd ook een brief aan een gemeente in moeilijke omstandigheden opstellen en een boodschappenpakket samenstellen en die verzenden.

We kunnen als ambtsdragers en leidinggevend en docenten en ouders bezorgd spreken over het geestelijk welzijn van onze jongeren. We kunnen ook op zoek gaan naar een concreet antwoord op de vraag: 'Hoe kunnen en mogen wij zielen tot Jezus leiden?' *Punt van vervolgebzinning!*

De denkers in de gemeente zijn leden van Christus' lichaam die de vaardigheid hebben om zelfstandig de Bijbel te bestuderen. Wat zou het een zegen zijn als wij als denkers allemaal besluiten elke week één avond vrij te houden om Bijbel te lezen en dan net zo lang te kloppen op de tekst en te worstelen met de tekst totdat we in twee of drie zinnen kunnen zeggen: Dat is wat God nu van mij vraagt! Dan kunnen we dat vertellen aan de doener, het lid van Christus' lichaam dat misschien weinig leesvaardigheid heeft, maar wel onze verwarming kan repareren of trouw elk jaar tientallen potten jam maakt voor de verkoopdag van de vrouwenvereniging.

5) De boodschap van de Bergrede

Wat is het beschamend vast te moeten stellen dat de kenmerken van doeners zo nauw aansluiten bij de woorden van de Heere Jezus in de Bergrede, de grondwet voor Gods Koninkrijk en het richtsnoer voor de christelijke gemeente: 'Niet een iegelijk die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, maar die daar doet de wil Mijns Vaders, Die in de hemelen is' (Mt. 7:21).

Het antwoord op de hoofdvraag van dit symposium is wat mij betreft dan ook: 'Laten denkers meer doeners worden, dan komen de doeners vanzelf tot hun recht.'

Dat heeft ook een grote belofte in zich. Want aan het slot van de Bergrede zegt Christus: 'Een iegelijk dan, die deze Mijn woorden hoort en dezelve doet, dien zal Ik vergelijken bij een voorzichtig man, die zijn huis op een steenrots gebouwd heeft. ... En een iegelijk, die deze Mijn woorden hoort en dezelve niet doet, die zal bij een dwazen man vergeleken worden, die zijn huis op het zand gebouwd heeft.'

Wat moet het heerlijk zijn om zo'n wijze te zijn! Om een leidinggevende te zijn die grond onder de voeten heeft, omdat hij doet wat hij van zijn Meester hoort. Die Paulus bijvalt: 'alleen door het geloof en niet door de werken', en tegelijk Jakobus omarmt: 'toon mij je geloof uit je werken'. Dan ben je geloofwaardig. Dan ben je iemand die de weinig leesvaardige doener kan vertellen wat er in Gods Woord staat. Dan ben je iemand op wie die ander met zijn twee rechterhanden kan bouwen!

Laten denkers meer doeners worden! Ja, en dan graag op de manier die past bij het laatste kenmerk dat ik van doeners wil noemen: ze zijn radicaal. Die radicaliteit maakt ons vaak verdrietig, want wat ze niet interesseert, dat lijkt ook niet voor hen te bestaan. Als er iets leuk of lekker is of goed verdient, dan gaan ze ervoor, ook als wij het ze verbieden omdat het zondig is.

Maar de eigenschap zelf is navolgenswaard. Mag ik het concreet maken?

Is er sprake van duidelijke symptomen van materialisme in ons huis en in onze tijdsbesteding en op de parkeerplaats van de kerk? Laten we ze dan wegdoen! Laten we de radicaliteit opbrengen die past bij dit woord van Jezus: 'Zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid!' (Mt. 6:33)

Is er bij ons sprake van een belemmerend kritische manier van spreken over de kerk en over medechristenen of hun standpunten? Laten we ermee breken! Niet pas na de eerstvolgende lezing of blog, maar nu. Laten we de radicaliteit opbrengen die past bij dit woord van Jezus: 'Oordeelt niet!' (Mt. 7:1)

Is er bij ons sprake van slapheid en luiheid in het gebruik van de genademiddelen, dat akelig slechte voorbeeld voor onze doeners? Laten we ons dan bekeren! Laten we de radicaliteit opbrengen die past bij dit woord van Jezus: 'Aan hun vruchten zult gij hen kennen.' (Mt. 7:16) Aan onze vruchten zullen de doeners ons kennen...

En als je weet dat je je slapheid en onvruchtbaarheid niet zelf kunt overwinnen en je diep van binnen allang weet dat het moet komen tot een eerste of hernieuwde overgave aan Christus, tot onvoorwaardelijk buigen en loslaten, dat het komen moet tot de bede: 'Heere, hier ben ik, ik geef me, met al mijn zorgen en zonden, over!', kortom, als je weet dat je op de roep van Christus tot Christus moet gaan, ga dan!

Want wie zo Zijn woord hoort én doet, is een zegen voor de hele gemeente en krijgt van het Hoofd van de gemeente te horen als een machtig compliment: 'Ik vergelijk je met een voorzichtig man, die zijn huis op de steenrots gebouwd heeft. En er is slagregen neergevallen, en de waterstromen zijn gekomen, en de winden hebben gewaaid, en zijn tegen dat huis aangevallen, en het is níet gevallen, want het was op de steenrots gegrond!'